

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франака у злату.за Црну Гору БРОЈ 10 ПАРА
за СТРАНЕ ЗЕМЉЕ БРОЈ 20 ПАРАЛИСТ ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ И ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:

„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:

„Viesnik“ Cettigné (Monténégro)

РУКОПИСЕ ВАЉА СЛАТИ УРЕДНИШТВУ „ВЈЕСНИКА“
А ПРЕПЛАТУ И ОГЛАСЕ АДМИНИСТРАЦИЈИ
ОГЛАСИ СЕ НАПЛАЋУЈУ ПО ПОГОДБИ

Цетиње, 2 јула

Велико Српство (Grossserbentum) довела је бечка штампа на оптуженичку клупу пред цијелом Европом.

Увидјело се, да су погроми над Србима у Босни и Херцеговини промашили циљ. Умјесто да се дало времена цивилизованом свијету да искаже тугу за жртвама сарајевског атентата, приређена је хајка противу невиних и туга за погинулима изврнула се у опште жаљење невиних гоњених. Није се успјело употребом бруталне силе и разоравањем српске имовине, пошто данас таква средства нико не одобрава. Зато се пријешло на друго земљиште: на клеветање читавога Српства.

Велико Српство је дивље и необуздано.

Велико Српство је револуционарно.

Велико Српство је властољубиво и грамзиво.

Велико Српство је отмичар туђих тековина.

Велико Српство је авангарда азиатског панславизма.

Велико Српство је рушитељ европске човјечности.

Велико Српство је разоритељ друштвенога поретка.

Велико Српство омета једну моћну и просвјешћену европску монархију у њеној културној мисији.

Велико Српство уноси у људско друштво угарак страсти, свађе и крвавих обрачуна.

Велико Српство је узрок данашњем неспокојству у цијелој Европи.

Велико Српство својом пакленом игром ствара немир и као посљедицу силне војне терете, под којима народи данас уздишу.

Велико Српство је опасност за европски мир.

И зато га ваља укротити, обуздати га, спутати, везати и околину његову разним полицијским средствима дезинфиковати, да велико-српска отровна зараза не би ухватила маха и покосила мирољубиве јагањце на моћним мјестима, који неће туђе, који су пресећени, што им је затворен пут за Солун!

Такве и сличне оптужбе лете из бечких листова ових бурних дана противу српскога народа.

Ударили су у бољеживе жице и себе представише јагањцима, а Српство аждајом, противу које би требало да се удружи сва Европа. И пошто знају, колика је тежња код европских народа за миром, они хоће управо српски народ да представе као опасност за мир, да би навукли на њега већи гњев.

Све су им оптужбе празне, а сви планови да заварају лакомислене и сувише провидни.

Свуда се већ дошло до увјерења, да није Српство опасност за мир, него су много опаснији ње-

гови тлачитељи. Крив је нападач, а не онај који се у невољи брани.

Кад један народ даје отпор противу туђинских насиља, не може он бити оптужен.

Талијани у Ломбардији били су 1850. називани бунтовницима зато што нијесу ни хтјели ни могли да без роптања иду на вјешала.

Шпањолци под Наполеоновом владавином и у самим катехизисима у основној школи учили су, да последије ђавола треба највише мрзити Бонапарту, и зато их Бог ипак није проклео.

Устанци потлачених Балканаца називани су у очи самог великог балканског рата нарушавањем некаквога „статус кво“, па ипак је тежња за слободом и људским животом побједила плитке дипломатске фразе о легитимности, равнотежи, општем миру...

Србин, који се није дао без оружаног крвавога протеста набијати на колац, који није допуштао да му се вријеђа част, име и национални осјећај, није због тога био опасан и за човјечност, за општи мир, ако је, бранећи се у невољи, био опасан за посјед свога тлачитеља.

И шта је то Велико Српство? Зар је Велико Српство праведни покрет једног и истог народа, који тражи своја права, који не пристаје да буде ошароћан и да буде пушта пољана туђинске отмице и спекулације? Ко може данас увијек у национализму, угушити жељу једног народа да живи слободно и да мре за свој језик?

Српство треба пустити да живи слободно и да се развија у својем народном духу и правцу. Такво Српство неће избацивати на површину очајнике, који губе душевну равнотежу. Такво Српство неће бити никоме опасност. Али вријеђати један народ, изазивати га на раздраженост, доводити га у искушење разним средњовјековним владавним мјерама и начинима, — то не може донијети добра плода. С тога би бечка штампа, која неправдо оптужује Српство, требало да се с оптужбама обрати на другу страну. Кривица је у угњетачу, не у угњетеноме.

Како је у Драчу

Римска „Трибуна“ у извјештају од свог дописника из Драча, доноси, да је стање тамо врло несносно. Књаз Вид за кога сам раније јавио да му се власт о-граничила само од мора до табора побуњеничког, сад је и то изгубио; он више није ни у Драчу господар, цијела му се власт свела на његову палату.

По Драчу владају разни националисти, полицајци, жандарми, Аустријанци и помало међународна контролна комисија. Али ипак свак ради на своју руку и заповиједа гдје ко стигне. Чудна анархија у чудној земљи чуднога народа. Ноћу националисти и полицајци врше терор на становништво, под изговором да траже побуњенике и велиздајнике. Сваке ноћи нешто се деси и неко извуче батине. Тако је прошле ноћи један Србин ни крив ни дужан страдао. Он је био код једнога свога пријатеља до касно

доба, па враћајући се и улазећи у своју кућу, види га један полицајац и даде се за њим, по овај не водећи рачуна о полицајцу уђе у своју кућу и затвори врата. Полицајац допаде до врата и стаде куцати по Србину не хтједе му отворити. На то полицајац силом отвори врата и напери пушку на човјека ни крива ни дужна, упусти га и отјера у полицију. Ту су га испребијали, говорећи му: српско нешто држали су га цијелу ноћ у затвору и сјутрадан пустили. Сличне ствари догађају се готово сваке ноћи.

Малисори опет, који се сматрају као спасиоци књаза и ситуације — а у ствари нијесу ништа друго него лупежи и маугуи — отишли су јуче били у циганску

махалу, да се освете Циганима што су они упутили Грчкој протест против малисорских зулума; ту су их тукли и мучили док међународна контрола није послала жандарме и вратила Малисоре у варош.

Ситуација је дакле увијек једнака, а за књаза Вида сваки дан гора. Један увиђавни човјек у Драчу, који је иначе познат као шаљивчина, казао је јуче у кафани пред неколико нас новинара, ово: До године у ово доба биће иста ситуација: побуњеници ће бити на истоме мјесту горе на брду; Малисори ће се шетати по Драчу као и данас, а књаз Вид сједиће још у своме конаку, погледајући на морску пучину и уздишући.

Послије атентата

Харден о атентату

Чувени њемачки публициста Харден написао је поводом сарајевског атентата овај чланак:

„Видовдан је врло значајан дан у историји српског народа. Све до сада Видовдан су Срби славили као дан тужне успомене на пропаст српског царства на Косову. Први пут ове године Видовдан је славио не као велики Петак него као Ускрс српски. Међутим, аустријски насљедник, сада већ покојни Франц Фердинанд, *изабрао је баш тај дан за улазак свој у Сарајево.* Та одлука Франца Фердинанда само је једна алка у низу оне политике аустро-угарске, која је вазда била наперена против Србије и српског народа. Изгледа да је Беч заборавио што је гроф Шувалов рекао прије 38 год. *да ће једном из Босне доћи највећа опасност за европски мир.* Да су се имале на уму те ријечи, свакако би се старало да се не да ни прилике ни повода остварењу њиховом. Зар се није Плашић, муж једне Аустријанке, искрено и поштено трудио, да се с Бечом дође до споразума, који не би вријеђао достојанство Србије, и то с оним Бечом, који је Србију отјерао с мора? Зар није Беч створио Арбанију, ту стару српску земљу, која је наквашена крвљу предака српског народа? Зар тамошње смутње и немири дају наде, да ће скоро доћи до сигурног пролаза (за Србију) преко арбанске територије до мора? Па још сада, уза све то, надвојвода Франц Фердинанд нашао је за потребно да скупни војску и приређује манифестације на сјеверо-западној граници Србије, и са пријетом писницом објављује на сам Видовдан српском народу, да ће стати на пут сваком упаду у Арбанију. Ово расположење масе породило је у глави једног по готову још незрелог младића мисао, да убије тога човјека, у коме је, по његовом схватању, била оличена сила туђинског освајача.“

Мјере против Срба

Говори се да је аустријско министарско вијеће на свом вијећању закључило, да уведе још поштренији полицијски систем у свим југословенским земљама Монархије, да подржави православне аутономне школе у Босни, да се на средњим школама на југу уведе присилно униформирање и најстрожија дисциплина, да се нагледа дјеловање професора у школи и т. д. Полиција у Босни ће бити реорганизована и постављена под контролу бечке или будимпештанске полицијске дирекције. Право удружи-

вања и састајања у свим јужним земљама биће што је могуће више сужено, те ће се строго пазити на узајамне одношаје југословенских културних друштава. Забраниће се учење на биоградској универзи. Појачати ће се страже на српској граници и увести ће се оштра цензура. Војнички кругови тврде, да је у начелу закључено и да се опет уведе војничка управа у Босни, ако се не покажу dostatним набројена средства и мјере.

Зашто није дошао на погреб

Како је познато, скоро у посљедњем часу је отказано присуствовање њемачког цара на погребу покојног аустријског насљедника.

Ова изненадна промјена много је коментарисана и дала је повода многим комбинацијама и верзијама. Међутим, бечки „Цајт“ је сад објашњава врло просто: церемонијал код погреб је, ради специјалног положаја покојне војвоткиње Хоенбершке, тако компликован, да цар Виљем не би могао судјеловати код погреб онако како је желио, па је с тога посјета сасвим изостала.

Ово потврђују и други листови, да је погреб изведен без икаквих достојних војничких почести и без оног сјаја, који заслужује надвојвода, који је био насљедник пријестоло и главни заповједник војске. Ово запостављање разио се коментарише. Листови у Бечу, скоро без разлике, осуђују такав поступак дворског маршалата. Чак и званични орган генералштаба, „Militärische Rundschau“ нише, да погреб није одговарао високом положају надвојводе Насљедника и вели, да војска не може демонстрирати, али да она најодлучније протестује против онако недостојног спровода. И сам Цар и Краљ је морао у посљедњем моменту да интервенише против шпанске затегнуте етикеције. Зато, кажу, није ни дошао њемачки цар Виљем, с чијим се назорима такво недемократско поступање никако не слаже и који је отворено изјавио, да је такав поступак директно вријеђање пијетета покојног Насљедника. Зато и није дошао цар Виљем на погреб.

Гласови штампе

Сви већи европски листови још једнако пишу о сарајевском атентату. Француски Libre Parole пише:

„Злочин је извршен у пријестоници оне Босне чији се национални осјећаји већ дуго времена буне против аустријске владавине. Не треба губити из вида да становништво сматра себе као робљем аустријским, кога држи у том стању само груба сила. Балкански рат и успјеси Србије само су још појачали мјесни патриоти-

зам. Аустрија је дуго времена држала огромну војску на граници само да би спрјечила Бошњаци да се не придруже својој браћи Србима. Не смије се заборавити ни то да је бечка власт сурово угушила један скорашњи покушај зајера у Босни. Да ватра није још тинала под пепелом? Да сарајевски атентат није само једна експлозија локалног патриотизма? Тиме се, у осталом, још једном показала слабост овога царства склоњеног из тако диспаратних елемената.

Нека се Француска, више него икад чува и брела. Такви догађаји уздрмају Европу и страховито убрзавају час општег разрачунавања.

На ријешење аустријске владе да учини корак код биоградске владе и да тражи истрагу у Србији, руски листови су одговорили најоштријим протестима.

Тако „Руско Слово“ тим поводом пише:

„Србија се не може на захтјев грофа Берхтолда одрећи своје самосталности. Ако бечка влада остане при своме захтјеву, онда ће доћи велики заплети, на може бити и рат. Симпатије цијелог цивилизованог свијета су на страни Србије, која се спрема да брани своју самосталност. У борби за своју слободу, Србија неће бити сама.

„Биржевија Вједомости“ пишу: *Русија води рачуна о томе, да Срби у аустријској монархији не буду угњетавани.*

Лондонски „Морнинг Пост“, пишући о држању Аустрије према Србији, износи да Аустрија иде на то да изазове рат против Србије и позива енглеске политичаре да се не даду изненадити.

Дневник

Рођен-дан Краља Петра. На Петров-дан свечано је прослављен рођендан Његова Величанства Краља Петра. У посланству Србије било је у 11 час. прије подне примање гостију, којих је био веома велик број из свијех пријестоничких кругова. Г. и госпођа Гавриловић са секретаром г. др. Марковићем такмичили су се у љубазности и гостољубљу спрема посјетиоца. У име Краља честитао је г. посланику генерал-ађутант председник Владе г. сердар Ј. Вукотић, а у име Владе Министар Иностр. Дјела г. П. Пламенац. На честитању је био и Г. Митрополит, по коме сви чланови дипломатског кора, многобројни наши великодостојници војног и грађанског реда, а исто тако и одлични грађани. За вријеме честитања пред посланством је свирала војна музика.

Његово Величанство Краљ послао је Краљу Петру топлу телеграфску честитку у Врањску Бању, гдје се сада налази на лијечењу.

Посјетила Плав. Њено Краљ. Височанство Књагињица Ксенија, праћена од г. председника Владе и од г. министра иностраних дјела, одвезла се онамад на аутомобилу до Колашина и Андријевице, па је отуда са пратњом продужила пут до Плава да види тај дио нових наших крајева. На Њено Краљ. Височанство учинила је околина Плава најљепши утисак. Њено Краљевско Височанство вратила се синоћ са пратњом у пријестоницу, очарана природним љепотама наших новодобивених крајева.

† **Хартвиг.** Из Биограда је дошла тужна вијест, да је тамо ономад преминуо руски посланик код српског Двора Никола Хартвиг. Глас о његовој изненадној смрти примљен је осјећајима жалости у нашој пријестоници, јер је покојник у нас свуда био цијењен и љубљен као прави Словенин, одлични син руског народа и велики пријатељ Срба. Његове заслуге за Русију и српски народ нијесу мале. Њихова вриједност видјела се у току потоњих великих историјских догађаја на Балкану, у којима је покојни Хартвиг играо улогу, која личи једном великом Словенину и оданоме сину Русије.

Жалост за њим искрено дијели и ова српска земља, у којој је Хартвиг у младости својој, у бурним временима послје невеснијеке пу-

шке, започео своју дипломатску каријеру, коју је тако мудро и славно наставио, док му је тако рано не прекиде неумитна смрт.

Вјечни му покој великој словенској души!

Дан Француске Републике Јуче је у овдашњем француском посланству прослављен свечани дан Француске, освојење Бастиље. Г. Посланик Деза Рош Верне примао је честитања. Честитаху му у име Краља председник Владе г. серд. Јанко Вукотић, генерал ађутант, у име Владе Министар Иностр. Дјела г. Пламенац. На честитању бијаху чланови дипломатског кора, наши великодостојници и повећи број угледних пријестоничких грађана. За вријеме примања пред посланством је свирала војна музика.

Петровдан. И овогодишњи Петровдан прослављен је по староме обичају. У манастирској цркви служена је свечана архијерејска служба. Побожнога народа било је доста из пријестонице и околине. Народ је до у вече истога дана приступао њивоту Св. Петра.

Из Женске Радничке Школе. У овдашњој Женској Радничкој Школи, која стоји под високим покровитељством Њ. Кр. В. Књагињице Јоланде, а о чијем напретку води неуморну бригу Њ. Кр. В. Књагињица Ксенија, приређена је на Петровдан ове год. изложба сваковрсних ручних радова ученица исте школе, коју је походио велики број најотмјеније пријестоничке публике. Изложени ручни радови одликовали су се нарочито ове године, а особито што се тиче лезова, својом укуском и елегантном израдом тако, да је жалити што наша публика у свакој прилици не поклања овој важној установи онолику пажњу, колику она заслужује, јер се зна, да се велики подвизи трже на ствари, које појединачно набављају из иностранства, док се исте ствари могу набавити у отијеној школи, које не само што по елеганцији не изостају иза оних, већ ду по квалитету израде сигурно боље. Горњем тврђењу иде у прилог околност, што су скоро сви изложени радови за врло кратко вријеме продани.

Нарочиту пажњу заслужује израда једног најфиније врсте ћилима од једне поле (комада), који се може равнати са персијским. Његова љепота прије него се види начин израде, претпоставља веома велику технику, али кад посјетилац види своје врсте разбој, на ком се он израђује и начин рада, одмах се увјери, да су и конструкција разбоја и начин израде и простији и лакши од оних код обичних домаћих ћилимова, чије се поле (комади) посебно тку на домаћим разбојима и послје сашивају у један комад.

И израда разних врста финих чарапа на ручним машинама привлачи особиту пажњу.

Цио рад и ред у овој школи може само служити на част и похвалу управитељици школе г-ђи Зорки уд. Ковачевић и наставницама г-ђи Видни Мемедовић и г-цама Јани Ђурашковић и Стани Чукић.

Њ. Кр. В. Књагињица Ксенија, која је благоизволила лично посјетити изложбу и присуствовати испиту ученица, милостиво је захвалила управитељици и наставницама на постигнутом успјеху и уложеном труду.

Изложбу су посјетили и г. г. Министри, а Министар Просвјете г. Гаврило Церовић је присуствовао и теориском испитима ученица који су одржани сјутра дан по Петровдане. Том приликом изјавио је, да је веома задовољан успјехом и честитао је управитељици и наставни-

цама школе на постигнутим резултатима.

ТЕЛЕГРАМИ

† Г. Хартвиг

Биоград, 28 јуни

Г. Хартвиг, руски министар у Биограду, умро је напрасно од парализе срца синоћ у 10 сати, док се налазио у аустро-угарском посланству. — Биоградски Пресбирос.

Биоград, 28 јуни

Руски министар Хартвиг посјетио је синоћ аустро-угарског министра. Усред пријатељског разговора, Хартвиг се наједном осјетио слаб и умро одмах од апоплексије срца, поред све љекарске помоћи. Мртво тијело пренесено је у руско посланство. — Бечки Кор.-Биро.

Биоград, 28 јуни

У три сата послје подне, одслужен је у капели руског посланства помен Хартвигу. Присуствовали су: пријестолонаследник Александар, принц Павле, маршал двора, пуковник Остојић, краљев ађутант, г. Пашић са свима члановима владе, председник Скупштине, читав дипломатски кор, државни великодостојници, виши официри, угледне личности и председник општине. Чинодјествовао је Митрополит са многобројним свештенством, а одговарало је пјевачко друштво Станковић. Први секретар руског посланства примао је саучешћа.

Хартвигова смрт завела је Биоград у црно, све јавне и приватне зграде истакле су црне заставе. Влада велика констернација. Погреб ће бити у уторак. — Биоградски Пресбирос.

Биоград, 29 јуни

Још се не зна гдје ће Хартвиг бити погребен док не дође Госпођа Хартвиг из Цариграда. Сјутра ће тијело бити изложено у капели руског посланства. Биограђани траже да Хартвиг буде сахрањен у Биограду. Грађанство је дубоко ожалостено смрћу руског министра, искреног и прокушаног пријатеља Србије, и живо жели да почива у српској земљи. Говори се о подизању споменика Хартвигу. — Биоградски Пресбирос.

Биоград, 30 јуни

Хартвигов погреб биће у уторак у јутро у присуству дипломатског кора, великодостојника, грађанских и војних личности, трупа гарнизона и биоградског свештенства са Митрополитом на челу. Хартвиг ће бити сахрањен у гробницу на биоградском гробљу уз војне почасте. Становништво се спрема да му приреди импозантан спровод. Трговци су одлучили да затворе радње. Новине објављују чланке у којима узносе пријатељство и услуге покојникове чија смрт је велики губитак за Србију. Краљ ће нарочито бити заступљен на погребу. — Биоградски Пресбирос.

Биоград, 1 јули

Јутрос је био спровод руског министра Хартвига. Спровод је био, према одлуци владе, уз војне почасте. Послје обреда у капели посланства, на којему је чинодјествовао биоградски митрополит уз асистенцију шабачког и нишког владике, лијес је подигоо особље посланства и чиновништво Министарства Иностранних Дјела, и положило на потребна кола око којих су стајали питомци Војне Академије. Напријед су ишла двоја кола са многобројним вијенцима. Кола су била драпирана у бијело. Пашић и дипломати држали су за крајеве покрива. Испред спровода ишло је одјељење војске са војним музикама, носници вијенаца и покојникових декорација, и пјевачка друштва. Митрополит са владикама и са свештенством упутио се у 9:30 за Саборну Цркву. Иза кола су ишли у овом реду: покојникови породица, особље ру-

ског посланства, краљев заступник, чланови владе, сав дипломатски кор у униформи, председник и потпредседник Скупштине, Држ. Савјет, официрски кор, окружни и срески начелници са особљем, председник општине са члановима, разне корпорације, државни чиновници и огромно мноштво свијета. Спровод је био величанствен. Трупе гарнизона правиле су шпалир улицама којима је спровод пролазио. На свима кућама биле су црне заставе. Све радње биле су затворене. Министри су унијели лијес у Саборну Цркву гдје је чинодјествовао Митрополит, владике и свештенство. Био је присутан наследник Александар, принц Ђорђе, принц Павле. Послје обреда Митрополит је држао слово. Председник Министарског Савјета, г. Пашић, у говору који је дирнуо све присутне, истакао је високе врлине одличног дипломате, његове заслуге и неоцењиве услуге које је учинио Србији. Говор г. Пашића оставио је дубок утисак. Лијес су понијели на кола чланови дипломатског кора. Спровод је пошао од цркве у 11 сати истим редом. При пролазу, сви прозори и сви балкони били су препуни свијета. Пријестолонаследник Александар, принц Ђорђе и принц Павле ишли су пјешке на спроводу од цркве до Академије. Уза све многобројно мноштво ред је био савршен. На гробљу је председник биоградске општине држао погребно слово. Кад се лијес спуштио у гробницу, артиљерија и пјешадија опалила је почасне салве. Погреб је завршен у 1 час послје подне. Све новине посветиле су врло топле чланке у спомен Хартвигу. — Биоградски Пресбирос.

Арбанија

Рим, 1. јули

Агенција Стефани јавља да су усташе заузеле Драч и Фиери. — Бечки Кор. Биро.

Рим, 1. јули

Агенција Стефани извјештава да је на конгресу Епирота Зографос изјавио да ће дати оставку, ако Епироти не прихвате крфски записник. — Бечки Кор. Биро.

Драч, 2. јули

Бојеви са усташима већ се бију у околини Валоне. Два италијанска брода отпловили су за Валону да заштите италијанску колонију. Увјеравају да ће дио флоте која је у-сидрена пред Драчом, поћи сјутра за Валону. — Бечки Кор. Биро.

Деманти

Биоград, 1. јула

Вијести страних новина о тобожњим противаустријским манифестацијама у Биограду апсолутно су нетачне.

Исто тако су без сваког основа вијести о тобожњим гоњењима аустро-угарских поданика у Србији. У стању смо да утврдимо да чак нема никаквих тенденција које би дале повод за овако злонамерне измишљотине. — Биоградски Пресбирос.

Највећа руска лука

Кронштадт, 2 јула

Јуче је свечано инаугурисала највећа руска лука. Цар са породицом укрцао се на јахту Стандард која је заплвила у финландијски архипел. — Бечки Кор. Биро.

ПОМЕН

4. јула ов. год., даваћемо годишњи помен при храму св. Стевана у Загори

† **Иву Спасојеву Божићу**

нашему драгоме брату, који на бранику српског имена погибе на Бањској Чуши (Македонији).

Загора, 29. јуна 1914.

Ожалостена браћа: Илија и Буро Божић.

бр. 50, 1, 1